

Ομώνυμες - παρώνυμες λέξεις , Οικογένειες λέξεων

Ομώνυμα λέγονται οι λέξεις που **προφέρονται με τον ίδιο τρόπο**, αλλά **έχουν διαφορετική σημασία και (συνήθως) γράφονται διαφορετικά:**

π.χ. *ψηλός* (= που έχει μεγάλο ύψος), *ψιλός* (= λεπτός)
κλίμα (= καιρικές συνθήκες), *κλήμα* (= το αμπέλι).

Στα παραπάνω παραδείγματα οι ομώνυμες λέξεις *ψηλός- ψιλός*, *κλίμα- κλήμα* έχουν διαφορετική ορθογραφία. Αυτό συμβαίνει συνήθως.

Όμως υπάρχουν και ομώνυμα με την ίδια ορθογραφία:

π.χ. *ταινία* (= κινηματογραφικό έργο),
ταινία (= σκουλήκι που ζει ως παράσιτο στο έντερο του ανθρώπου).

Παρώνυμα λέγονται οι λέξεις που **μοιάζουν** αρκετά **στην προφορά**, αλλά **έχουν διαφορετική σημασία και γράφονται διαφορετικά:**

π.χ. σφήκα - σφίγγα   αμυγδαλιές - αμυγδαλές   καμάρα - κάμαρα
αχόρταγος - αχόρταστος   στήλες - στύλος
στερώ - υστερώ   τεχνητός - τεχνικός

Όταν τα παρώνυμα ξεχωρίζουν μόνο από τον διαφορετικό τονισμό, λέγονται **τονικά παρώνυμα:**

π.χ. σκεπή - σκέπη   νομός - νόμος   θολός - θόλος   γερός - γέρος
περνώ - παίρνω   φορά - φόρα

Οικογένειες λέξεων :

Νέες λέξεις μπορούν να σχηματίζονται με δύο τρόπους:

α. **Με παραγωγή**, όταν **προσθέτουμε καταλήξεις** σε μια λέξη που ήδη υπάρχει.

Π.χ. παιδ-ί, παιδ-ικός, παιδ-άκι

Η αρχική λέξη λέγεται **πρωτότυπη**, ενώ η λέξη που παράγεται από την πρωτότυπη λέγεται **παραγωγή**.

β. **Με σύνθεση**, όταν **ενώνουμε δύο άλλες, απλές λέξεις**.

Π.χ. δέντρο + φυτεύω → *δεντροφύτευση*

Κάθε απλή λέξη και όλες όσες προέρχονται από αυτή με παραγωγή ή σύνθεση αποτελούν μια **οικογένεια λέξεων**. Όλες αυτές οι λέξεις είναι μεταξύ τους **συγγενικές**.

Ασκήσεις στις Ομώνυμες - παρώνυμες λέξεις , Οικογένειες λέξεων

Συμπλήρωσε τα κενά των προτάσεων επιλέγοντας το κατάλληλο από τα ζευγάρια ομώνυμων που βρίσκονται στην παρένθεση:

(εφορία - ευφορία, κόμμα - κώμα, φακοί - φακή, Θήρα - θύρα, ιός - υιός, όμως - ώμος)

Η ..... είναι ένα πολύ υγιεινό όσπριο.

Οι ..... επαφής αντικαθιστούν τα γυαλιά οράσεως.

Βρισκόταν σε ..... για δέκα χρόνια.

Ξέχασε να βάλει ..... στο γραπτό του και δε βγάζω νόημα.

Πλήρωσα ένα μεγάλο πρόστιμο στην .....

Στην παρέα επικρατούσε χαρά και .....

Την πήρα τηλέφωνο ..... δεν απάντησε.

Έπεσα κάτω και χτύπησα άσχημα τον ..... μου.

Το καλοκαίρι στις διακοπές μας μείναμε στη .....

Χτύπησα τη ..... του σπιτιού, αλλά κανένας δεν απάντησε.

Στο Ευαγγέλιο αναφέρεται ότι ο Θεός είπε: «Αυτός είναι ο ..... μου ο Μονογενής».

Εδώ και πέντε μέρες με ταλαιπωρεί ο ..... της γρίπης.

Γράψε ένα ομώνυμο δίπλα σε καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

κλίνω -> ..... χαίρει -> .....

πήρα -> ..... όροι -> .....

κερί -> ..... ψηλός -> .....

κλήμα -> ..... πάλη -> .....

νοίκι -> ..... σορός -> .....

λίρα -> ..... τείχος -> .....

Διάλεξε το κατάλληλο από τα ομώνυμα της προηγούμενης άσκησης και συμπλήρωσε τις προτάσεις που ακολουθούν:

Κάθε φορά που με κυνηγά ο σκύλος στη γειτονιά, μπαίνω στο σπίτι και .....
..... καλά την πόρτα.

Η δασκάλα μου είπε να ..... το ρήμα *τρέχω*.

Το ..... της Ελλάδας είναι εύκρατο.

Ο γεωργός κλάδεψε το ..... για να το καθαρίσει από τα ξερά κλαδιά.

Κάθε φορά που πηγαίνω στην εκκλησία ανάβω ένα .....

«Οι ..... άλλαξαν!» είπε ο παππούς αναστενάζοντας.

Οι ..... της οικονομικής συμφωνίας ήταν δυσβάσταχτοι.

Από την κορυφή του βουνού ατένιζα τα απέναντι....., τις πεδιάδες και το ορμητικό ποτάμι.

Η κοπέλα ήταν ..... όμορφη και λυγερόκορμη.

« ..... ζάχαρη να αγοράσεις», μου είπε η μητέρα μου.

Συμπλήρωσε τα κενά των προτάσεων επιλέγοντας το κατάλληλο από τα ζευγάρια παρωνύμων που βρίσκονται στην παρένθεση:

Μετά την εντατική προπόνηση ο αθλητής έπαθε ..... χιαστών. (ρίψη - ρήξη)

Κάθισε στο ..... του κατηγορουμένου φανερά ανήσυχος, (εδώλιο - ειδώλιο)

Στην κουζίνα στοιβάζονταν ..... τα άπλυτα πιάτα. (σωρός - σορός)

Η ..... ηλίου ήταν φανερή με γυμνό μάτι. (έκλειψη - έκθλιψη)

Ο έμπορος πουλούσε την ..... του στα πανηγύρια. (πραμάτεια - πραγματεία)

Οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι οι ..... ήταν θεότητες που ζούσαν

στα δάση και στα ποτάμια της πατρίδας μας. (νύφη - νύμφη)

Ο ομιλητής μιλούσε τόσο μονότονα, που όλοι αισθάνθηκαν απίστευτη ..... (ανία - άνοια)

Από τα ζεύγη παρωνύμων της παρένθεσης επίλεξε τα κατάλληλα και συμπλήρωσε τις προτάσεις

(ανία - άνοια, μετεγγραφή - μεταγραφή, χώρος - χορός, σφήκα - σφίγγα, τεχνητός - τεχνικός, νόμος - νομός, γένεση - γέννηση):

Η παρέα του ήταν τόσο πληκτική, που ένιωσα .....

Η γιαγιά μου πάσχει από γεροντική .....

Με τσίμπησε μια ..... και πρήστηκε το χέρι μου.

Το αίνιγμα της ..... λύθηκε από τον Οιδίποδα.

Η ..... λίμνη του Μαραθώνα τροφοδοτεί την Αθήνα με νερό.

Ήταν ..... και δούλευε στη ΔΕΗ.

Πήρα ..... για άλλο σχολείο.

Η ομάδα μου πήρε με ..... έναν νέο παίκτη.

Πρέπει να υπακούμε στους ..... του κράτους.

Διαμένω στο ..... Αρκαδίας.

Η ..... του σύμπαντος αποτελεί μυστήριο για τους επιστήμονες.

Η ..... του αδερφού μου με γέμισε χαρά.

Ο ..... εκδηλώσεων του σχολείου μας στολίστηκε κατάλληλα για

Μαθαίνω παραδοσιακούς .....

Γράψε ένα παρώνυμο για καθεμιά από τις λέξεις:

κάνεις ->..... πορτοκάλι -> .....

αχόρταστος -> ..... Δήλος -> .....

φόρα -> ..... κάλλος -> .....

χώρος -> ..... ζήτω -> .....

διάφορα ->..... βαλτός ->.....

ράφι -> .....

Συμπλήρωσε τα παρακάτω κενά με τις λέξεις φίλος ή φύλλο ώστε να σχηματιστούν παράγωγες ή σύνθετες, όπως στο παράδειγμα:

<u>φι</u> λάνθρωπος	.....ότιμος	εξώ.....ο
.....ωμα	.....άδιο	.....λογος
ζωό	συμ.....ωση	ποδοσφαιρό.....
ειρηνό	ψευτο.....ία	λυκο.....ία
.....ωσιά	· βιβλίο.....ία	δί.....